

**KUNGÄLVS
KOMMUN**

Policy för kommunala förskolegårdar i Kungälv kommun

Policy

Diarienummer:	KS2025/0427
Beslut:	2025-10-09 Kommunfullmäktige §137/2025
Beredande politiskt organ:	Beredningen för lärande och kultur
Giltighetstid:	2029-10-09
Dokumentansvarig:	Beredningen för lärande och kultur
Handläggare:	Sophie Nygren

Innehållsförteckning

1. Förord	3
2. Inledning	3
3. Syfte	3
4. Begreppsdefinition	4
5. Relation till andra styrdokument	4
6. Forskningsresultat och fakta	4
7. Kvaliteter och innehåll av utemiljö på förskolan	5
8. Med en kvalitativ utemiljö finns det möjlighet att bedriva uteundervisning	6
9. Framtid vision	6
10. Sammanfattning	7
11. Uppföljning	7
12. Levandegöra	7

1. Förord

Under denna mandatperiod (2023–2026) har beredningen för lärande och kultur fått indikation på att förvaltningen efterfrågar en likande policy som finns kring skolgårdar i kommunal regi även skall finnas kring förskolegårdar. Det har framkommit att förvaltningen efterfrågade av beredningen en inriktning och vision om hur förskolegårdar skall byggas vid nybyggnationer och renoveringar.

Beredningen har under mandatperioden (2018–2022) arbetet med frågan kring skolgårdarnas utformning och kommer utgå från det arbetet i denna policy. Beredningen för Bildning och kultur har sammanställt långsiktiga visioner kring förskolegårdar i detta dokument, policy gäller Kungälv kommuns kommunala förskolegårdar.

2. Inledning

På varje förskola finns en förskolegård. Hur stor den bör vara och hur den ser ut kan variera på många olika sätt, allt beror på hur behoven och grundförutsättningarna ser ut från början. Det finns många saker som en förskolegård skall innehålla för att kunna gynna barns hälsosamma utveckling och vara en del i förskolans verksamhet. Forskning visar att förskolans utemiljö fyller många viktiga delar i barnens lärande, hälsa och sociala utveckling. Förskolegårdens yta har betydelse för att kunna innehålla många olika varierande delar som ger barnen möjlighet till att röra sig och få en god hälsa.

Sammantaget är ytstorleken en grundförutsättning för utemiljöns kvalitet, för att fullfölja skolgårdens potential att gynna barns kognitiva, sociala och fysiska utveckling under rast och i undervisning och samtidigt bidra med ekologiska och sociala värden i lokalsamhället. Därför behöver rymliga ytstorlekar för utemiljöer i skola och förskola säkras ¹.

För både lärande och folkhälsa är det viktigt med variationsrika och inspirerande utemiljöer som stimulerar barn och elever att vara ute på lediga stunder, uppmuntrar till lek, rörelse, social samvaro, skapande och upptäckarglädje men också till stillhet, lugn och reflektion.

Beredningen för lärande och kultur har reflekterat över skillnaderna på förskolegårdarna på de kommunala förskolorna. De förskolor som ligger centralt i tätorten har ofta mindre utevistelseyta än de förskolor som ligger utanför. Vi har under vårt arbete tagit in erfarenhet och åsikter från medarbetare, funktionshinderrådet och alla partier i kommunfullmäktige. En åsikt som återkommit är vikten av att förskolegårdarna ska kunna användas på olika sätt och kunna delas in i mindre enheter/zoner.

3. Syfte

Allt arbete som rör barns hälsa, lärande och utveckling, på alla nivåer i vår organisation, är av stor betydelse att beakta. Detta policydokument för Kungälv kommuns kommunala förskolegårdar är ett stöd för organisationens framtida planeringsarbete med hur förskolegårdarna bör utformas. Här beskriver vi för beredningen lärande och kultur våra visioner om de framtida kommunala förskolegårdarna i Kungälv kommun.

Syftet med policyn är att skapa en gemensam riktning för utvecklingen av de kommunala förskolornas gårdar och utemiljö. Policyn skall bidra till att öka likvärdigheten och kvalitén på våra förskolors gårdar. De skall anpassas och vara likvärdiga där alla barn skall få rörelseutmaning utefter möjlighet och behov. Det innebär även att barn med minskad rörelseförmåga skall få möjlighet till fysisk aktivitet på våra förskolors utemiljö.

¹ Jansson, M., Schneider, J., Mårtensson, F., Kylin, M., & Fridell, L. (2021). s.35.

Beredningen för lärande och kultur föreslår att denna policy för Kungälv kommun kommunala förskolors gårdar ligger till grund för en ny handlingsplan för förskolegårdar i kommunal regi.

4. Mål och viljeinriktning

Målet med policyn är att ge förvaltningen en inriktning på hur en förskolegård ska se ut och vara anpassad för barnen och för den verksamhet som bedrivs.

5. Begreppsdefinition

Begreppet förskolor i policyn innebär dem kommunala förskolor som finns i Kungälv kommun.

Tolkning av ordet förskolegårdar är de platser där barnen är utomhus och kan utmanas till rörelse, lek och kunskap.

Begreppet likvärdighet innebär att alla barn skall ha tillgång till rörelseutmaningar utomhus oavsett vilken kommunal förskola barnet går på i Kungälv kommun. Hur verksamheten skall utformas för att nå målet kan variera beroende på förskolornas möjligheter och förutsättningar.

I Kungälv kommun policy för styrdokument står följande; *En policy är en övergripande avsiktsförklaring, som vägleder och anger förhållningssätt samt vilka värden som ska beaktas* ².

6. Relation till andra styrdokument

Plan- och bygglagen

I dagsläget är skolgårdar helt oreglerade i skollagstiftningen. Det fanns tidigare en statlig föreskrift för hur stor en skolgård skulle vara. Dock nämns det i plan- och bygglagen att en obebyggd tomt som ska bebyggas till skolverksamhet ska ha tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek eller utevistelse i anslutning till verksamheten eller i dess närhet ³. Det står även att friytor ska prioriteras framför andra typer av ytor och bebyggelse om det är brist på utrymme för utevistelse.

Skollagen

I skollagen står det om rektorns ledningsansvar och beslut. Rektorn ansvarar för det pedagogiska arbetet på enheten. I skollagen definieras en förskoleenhet som en verksamhet där det finns en eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra. *I förskoleenheten ingår också verksamhet som är knuten till enheten men som inte bedrivs i någon förskolebyggnad* ⁴.

Kungälv kommun strategiska mål

Policy för Kungälv kommun kommunala förskolors gårdar tar även hänsyn till kommunfullmäktiges strategiska mål inom utbildningsområdet som är:

att ge goda förutsättningar för livslångt lärande. Kommunen är som huvudman ansvarig för den kommunala utbildningen. Det politiska ansvaret innebär att skapa så goda förutsättningar som möjligt för det livslånga lärandet. Det handlar bl.a. om elevhälsa, bra och välutbildade lärare och skolledare, IT, läromedel och lokaler m.m. Det handlar också om ledning och styrning av en omfattande organisation, att rätt beslut fattas på rätt nivå ⁵.

7. Forskningsresultat och fakta

Forskningen visar att skolgårdar och förskolegårdar fyller många viktiga behov, där ändamålsenlig yta är en förutsättning för att kunna skapa och bibehålla kvalitet.

² Policy för styrdokument Kungälv kommun (s.5)

³ PBL 8 kap 9§§

⁴ 1 kapitlet 3 § skollagen.

⁵ Kommunfullmäktiges strategiska mål (2024)

Många olika saker behöver rymmas för att skolgården ska kunna främja barns hälsosamma utveckling, samt bidra till verksamhet och lokalsamhället. Varje förskolas kontext är också unik, där många olika faktorer spelar roll.

Enligt en artikel i Vi Lärare är vårdnadshavare mer försiktiga att låta sina barn leka fritt utomhus under fritiden. Detta gör det ännu mer viktigt att de utemiljöer vi tillhandahåller är utmanande och anpassade efter barnens behov av att röra sig fritt⁶.

Boverket fick i uppdrag av regeringen 2015 att ta fram vägledning kring utemiljön för barn och unga. De kom fram till att den fysiska miljön har stor betydelse för barns hälsa och lärande. De anser att det är av största vikt att kommunerna tar hänsyn till barns och ungas utemiljöer så att det bidrar till ökad välmående och blir också en viktig resurs för den pedagogiska verksamheten.

En sammantagen bild av forskningen visar att storleken av gården har stor betydelse, eftersom ytan krävs för att rymma en mängd olika typer av platser och element som tillsammans skapar god funktion.

8. Kvaliteter och innehåll av utemiljö på förskolan

Det är tre grundläggande kvaliteter som ska finnas i utemiljön som alla kräver areal: förutsättningar för **fysisk aktivitet**, **naturkontakt** samt **socialt liv**. Dessa tre kvaliteter är helt grundläggande för att en gård ska vara välfungerande för de många olika funktioner som skapar kvalitet för alla barn. Boverkets vägledning har en målsättning på 40 kvadratmeter per barn.

Förskolegårdar på över 6 000 kvm tycks ha särskilt goda förutsättningar att rymma alla dessa funktioner. Alltför små ytor begränsar leken och aktiviteten och kan ge upphov till problem såsom aggressivt eller undvikande beteende hos barn, låg fysisk aktivitet och fetma. Trängsel gör det dessutom svårt att uppnå god social samvaro, med plats för barn med olika ålder, könstillhörighet och funktionsvariation⁷.

För att främja fysisk aktivitet behövs:

- ytstorlek som möjliggör uppdelad gårdsyta
- vegetation
- varierad topografi
- slingrande gångar
- dynamik i gestaltningen
- lösa lekobjekt
- fast lekutrustning
- hårdgjorda ytor
- sportytor
- möjlighet till skugga

Naturkontakt kopplat till lärande, lek och återhämtning främjas bland annat av olika typer av vegetation och odling.

Det sociala livet på förskolegården främjas av:

- en tillräcklig yta relaterat till antalet barn
- lösa lekobjekt
- varierade, gröna miljöer

⁶ Vi lärare 2020-10-01

⁷ Jansson, M., Schneider, J., Mårtensson, F., Kylin, M., & Fridell, L. (2021). (s.3).

För att barn oavsett kön, ålder och funktionsvariationer ska kunna använda förskolegården på lika villkor krävs en variation av funktioner och ytor. Grönska är viktig ur flera aspekter för skolgårdens kvalitet men kräver area för att kunna utveckla och bibehålla kvaliteten utan att slitaget blir för högt.

9. Med en kvalitativ utemiljö finns det möjlighet att bedriva uteundervisning

Det finns flera studier som visar på de positiva fördelarna av uteundervisning. Linköpings universitet har gjort en forskningssammanställning, Klassrum med himlen som tak, som visar att utomhusundervisning leder till en lång rad positiva effekter för elever i grundskoleålder till exempel ⁸:

- Förbättrad inlärning
- Ökad kognitiv förmåga, förbättrad koncentration, förbättrat arbetsminne och förhöjd studiemotivation var andra viktiga effekter.
- Utomhusundervisning leder till ökad fysisk aktivitet, bättre matvanor och ökad naturkontakt hos eleverna
- Nästan alla studier på området redovisar positiva resultat (93 % för naturkunskap). I stort sett ingen studie har negativa resultat

Effekter av ökad undervisning utomhus:

- Ökat självförtroende hos elever
- Bättre processfärdigheter i naturvetenskap
- Ökad förståelse för design och teknologi
- Ökad stolthet över lokalsamhället
- Högre motivation till inlärning
- Ökat ansvarstagande
- Mer lek och rörelse
- Ökad motivation till hälsosammare matvanor
- Ökad motivation till att träna/motionera

Fördelar med uteundervisning:

- Utomhusmiljön har stor potential att bidra till en ny pedagogik
- Elever lär av varandra och elever och lärare lär sig saker tillsammans
- Främjar delaktighet, inflytande, reflektion och kreativt skapande
- Gynnar elever med låg motivation till traditionell undervisning
- Leder till ökad fysisk aktivitet, välbefinnande och hälsa
- Leder till ökad naturkontakt

10. Framtid vision

Beredningen lärande och kulturs framtidsvision om förskolegårdar i Kungälv kommunala förskolor är att:

- Ytan ska vara tillräckligt stor utifrån forskningsresultat så att kvalitén blir ändamålsenlig
- Förskolegården ska bidra till fysisk aktivitet, naturkontakt och social samvaro

⁸ Klassrum med himlen som tak, En kunskapsöversikt om vad utomhusundervisning betyder för lärande i grundskolan, Faskunger et al, Skrifter från Forum för ämnesdidaktik vid Linköpings universitet nr 10 © 2018 Linköpings universitet, Sveriges lantbruksuniversitet och Utenavet.

- Ytan ska vara varierad
- Möjlighet till utomhusundervisning ska beakta
- Barnen bör involveras i framtagandet av utformningen så att de känner sig involverade.
- Förskolegårdarna skall vara inkluderande för alla barn

10. Sammanfattning

På varje förskola finns en gård. Hur stor den bör vara och hur den ser ut kan variera på många olika sätt, allt beror på hur behoven och grundförutsättningarna ser ut från början. Det finns många saker som en förskolegård skall innehålla för att kunna gynna barns hälsosamma utveckling och vara en del i förskolans verksamhet och barnens lärande.

Sammantaget är ytstorleken en grundförutsättning för utemiljöns kvalitet, för att fullfölja skolgårdens potential att gynna barns kognitiva, sociala och fysiska utveckling under rast och i undervisning och samtidigt bidra med ekologiska och sociala värden i lokalsamhället.

Därför behöver rymliga ytstorlekar för utemiljöer i skola och förskola säkras⁹.

Det är tre grundläggande kvaliteter som ska finnas i utemiljön som alla kräver areal: förutsättningar för fysisk aktivitet, naturkontakt samt socialt liv. Dessa tre kvaliteter är helt grundläggande för att en skolgård ska vara välfungerande för de många olika funktioner som skapar kvalitet för alla barn samt för skola och samhälle.

Det finns flera studier som visar på de positiva fördelarna av uteundervisning. Klassrum med himlen som tak visar att utomhusundervisning leder till en lång rad positiva effekter för barn. Därför är det av stor vikt att kommunen tänker in ett utrymme på förskolegården som kan fungera i uteundervisningen.

11. Levandegöra

Policyn för kommunala förskolegårdar i Kungälv kommun publiceras på kommunens hemsida och revideras varje mandatperiod. Beredningen vill även ha en återkoppling från förvaltningen, en gång per mandatperiod, om hur policyn använts.

12. Uppföljning

I samband med att Policy för Kungälv kommun kommunala förskolors gårdar revideras varje mandatperiod blir ansvariga politiker uppdaterade och dialog förs om utvecklingen inom området. Beredningen anser att denna policy samt Policy för Kungälv kommun kommunala grundskolors skolgårdar arbetas ihop till en enad policy nästa mandatperiod.

⁹ Jansson, M., Schneider, J., Mårtensson, F., Kylin, M., & Fridell, L. (2021).(s.3).

Källhänvisning

Vi Lärare 2020-10-01 <https://www.vilarare.se/nyheter/arbetsmiljo/barnen-forlorare-nar-stader-fortatas/> (hämtad 2025-02-12) PBL Plan- och bygglag (2010:900) | Sveriges riksdag (hämtad 2025-02-12) Skollagen Rektorns ansvar - Skolverket (hämtad 2025-02-12)

Grundskolor och friytor Nationell kartläggning och uppföljning av grundskoleelevers tillgång till friytor 2014-2017. <https://www.boverket.se/contentassets/7f6b1586a5504fcfa11ea370f73b2b05/rapport-grundskolor-och-friytor.pdf> (hämtad 2025-02-12)

Hälsofrämjande och pedagogiska utemiljöer för elever. Motion 2018/19:2737 av Jonas Eriksson och Rebecka Le Moine (båda MP) <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/umotion/halsoframjande-och-pedagogiska-utemiljoer-for-H6022737> (hämtad 22-02-15)

Kungälv kommun Idrottspolitiska program. KS2018/1043 <https://www.kungalv.se/siteassets/dokumenUkommun-och-politik/styrdokumenUfor-invanare-och-foretagare/idrottspolitiskt-program.pdf> (hämtad 2022-02-15)

Jansson, M., Schneider, J., Mårtensson, F., Kylin, M., & Fridell, L. (2021). Rum för skolans utemiljö- Fördjupad analys kring yta för förskolegård och skolgård. https://pub.epsilon.slu.se/23467/1/jansson_m_et_al_210428.pdf (hämtad 25-02-12)

Kommunfullmäktiges strategiska mål <https://www.kungalv.se/kommun--politik/styrande-dokument/kommunfullmaktiges-strategiska-mal/> (hämtad 2025-02-12)

Kungälv kommun: Policy för styrdokument Kungälv kommun. KS2019/1577 <https://www.kungalv.se/siteassets/dokumenUkommun-och-politik/styrdokumenUkommunens-interna/policy-for-styrdokument.pdf> (hämtad 20250212)